

Een dubbel afscheid

Willy Courteaux 5

Naar een wereldbeeldconcept

Een interview met Leo Apostel

Jean-Pierre Rondas 7

Hegemonie in de lange twintigste eeuw

Eric Vanhaute 27

Het handelsconcept van Giovanni Arrighi

Herman Van der Wee 37

Misleidende globalisatie?

Glenn Rayp 43

De kleine schaal of de grote schaal

Postmoderne apocalyps en tegensystemisch verzet

Ronny Lippens 63

Wat is er van het Vlaamse nationalisme?

Jaak Peeters 75

Is een positief nationalisme denkbaar?

Zygmunt Bauman, Eric Hobsbawm en K.S. Karol 87

De maakbaarheid van tijd, macht, normen, waarden,... en de samenleving

Een interview met Mark Elchardus

Jaak Perquy 103

Boeken

The Long Twentieth Century (G. Arrighi) 113
NGO's, missionarissen van de nieuwe kolonisatie? 120
Stabiliteit, ontwikkeling, democratie (R. Doom) 127
De agressie voorbij (L. Reyckler en R. Moreels) 127
Samenleving, natuur en duurzaamheid (W. Achterberg) 132
Gegrepen door techniek (R. Weiler, D. Holemans, red.) 132
De wijzen en de zotten (R. Commers) 144
Grove borstels (M. Spruyt) 147
De geschiedenis van het atheïsme (H. Dethier) 151
Na ons de zendvloed? (P. Bottelberghs) 153
Het proces Vindevogel (Davidsfonds, TAK) 156

Vlaams Marxistisch Tijdschrift

Hoofdedacteur

Willy Courteaux

Redactieraad

Ludo Abicht, Robert Crivit, Olivier De Cock, Gerard De Rooye, Koen Dille, Johan Moyaert, Jaak Perquy, Guy Quintelier, Pieter Saey, Peter Scholliers, Frank Slegers, Jos Wolles.

Medewerkers

Rudolf Boehm, Paula Burghraeve, Eric Coryn, Jan Craeybeckx, Willy Deckers, Frans Denissen, Els Deslé, Hubert Dethier, Piet Frantzen, Jos Gavel, Norman Geras, Roger Jacobs, Alex Jilberto, Sonja Lavaert, Alain Meynen, André Mommen, Antoon Roosens, Eric Rosseel, Robert Stallaerts, Jef Turf, Bernard Tuytens, Louis Van Geyt, Guy Vanthemsche, Juul Verhelst, Els Witte.

Redactiesecretariaat

IMAVO vzw, t.a.v. Robert Crivit, Stalingradlaan 21, 1000 Brussel.
tel. / fax 02.514.00.08.

*Het Vlaams Marxistisch Tijdschrift plaatst zich binnen het hedendaags pluralistisch marxisme dat de economische, sociale, politieke en culturele verhoudingen aan fundamentele kritiek onderwerpt. Het doel van deze kritiek is te onderzoeken hoe een sociaal rechtvaardige, politiek democratische en cultureel geëmancipeerde samenleving gerealiseerd kan worden waarin bevrediging van reële behoeften door sociaal gelijken, ecologisch verantwoorde produktie en eerlijke en volwaardige maatschappelijke verhoudingen centraal staan. Het VMT wil een forum zijn voor wetenschappelijk verantwoorde analyses van marxisten en niet-marxisten.
Bijdragen vertolken niet noodzakelijk het standpunt van de redactie.*

Abonnementsvoorwaarden

- * Jaarabonnement: 550 Fr (losse nummers 150 Fr), instellingen en bibliotheken 650 Fr, overschrijven op rek. 001-0579148-37 van IMAVO vzw, Stalingradlaan 21, 1000 Brussel, met vermelding 'ABO VMT'.
 - * Jaarabonnement Nederland: f 30 (losse nummers f 10), instellingen en bibliotheken f 35, overschrijven op rek. 64.43.22.977 (CLBN) t.n.v. R.Crivit/VMT.
 - * Lidgeld Masereelfonds-Abo VMT: bovenop uw lidgeld stort u 550 Fr op rek. 001-0867697-11 van het Masereelfonds, Kazernestraat 33, 1000 Brussel, met uitdrukkelijke vermelding "Lidmaatschap MF + Abo VMT".
- Het VMT verschijnt vier maal per jaar.

Omslagontwerp: Rudi De Rechter. Tekening: GAL.
Zetwerk en lay out: IMAVO vzw. Druk: Cartim, Gent.

Overname van artikelen uit het Vlaams Marxistisch Tijdschrift is enkel toegelaten mits voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ver. Uitg.: Robert Crivit, Kopkapelstraat 16, 9160 Lokeren.

een dubbel afscheid

Willy Courteaux

Het overlijden van Leo Apostel en Ernest Mandel, kort na elkaar, is voor Vlaanderen een zwaar verlies. Ik had eerst willen schrijven "voor progressief Vlaanderen", maar dat is te beperkend. Het intellectueel debat, of het denken tout court, waaraan beiden zovele jaren onafgebroken een belangrijke bijdrage hebben geleverd, is met hun dood verarmd, en dat is een verarming die zich uitstrekt buiten de grenzen van een politieke of filosofische stroming. Dat is het ook wat deze twee namen met elkaar verbindt.

Ze waren elk actief op een verschillend terrein, en op hun eigen terrein waren ze dan nog op een verschillende wijze actief. De economist Mandel was als leidinggevend denker in de Vierde Internationale politiek geëngageerd. Het engagement van Apostel, dat even sterk was als dat van Mandel, speelde zich af buiten organisaties en structuren en was gericht op een synthese van diverse disciplines, waartoe ook het politiek denken behoort. Men kan zich echter afvragen, of deze verschillen wel fundamenteel waren, of ze niet veeleer elkaar aanvulden. Allebei waren ze, elk op zijn manier, revolutionair.

Van beiden kan gezegd worden dat hun invloed verder ging dan de onmiddellijke kring van hun actieterrein. Geen van beiden was een tribuun, men zag ze zelden op een publiek forum, en even zelden traden ze op in een van de massamedia. Ik herinner me één interview met Apostel op de televisie, en dat interview heeft, naast één enkele ontmoeting van enkele uren, een onvergetelijke indruk op me gemaakt. Mandel heb ik één keer op de televisie gezien in een korte reeks over economie, een programma dat gedomineerd werd door Mark Eyskens, maar waarin Mandel af en toe eens in een klein vierkantje in de rechterbovenhoek van het scherm mocht verschijnen om zijn (afwijkende) mening te zeggen over het behandelde thema. Het procédé was kenschetsend: professor Eyskens die de "klassieke" wetten van de economie uiteenzette, en daarnaast dan iemand die, terwille van de "objectiviteit", ook even zijn excentrieke Marxistische denkbeelden kon verkondigen. Een mooie illustratie dat de heersende opinie de opinie is van de heersende klasse.

De positie die Apostel innam in de ogen van een bepaalde sectie van wat men de "publieke opinie" noemt, werd op een frappante manier aangegeven, toen enkele jaren geleden het inmiddels verdwenen maandblad "De Nieuwe Maand" aan zijn lezers de vraag stelde, wie volgens hen de invloedrijkste intellectueel van het moment was. De meeste stemmen kreeg Apostel. Men kan er vermoedelijk van uitgaan, dat zelfs in de lezerskring van "De Nieuwe Maand" er niet zoveel zijn geweest die reëel vertrouwd waren met de ideeën van de filosoof. De hulde die hem hier werd gebracht had meer te maken met het moreel gezag dat de man uitstraalde en waarvan men, zelfs na een korte ontmoeting, in de ban bleef.

Allebei waren ze bovendien beminnelijke en bescheiden mensen. Zelfs voor wie niet tot hun vriendenkring behoorde en hen maar zelden heeft ontmoet, laat hun dood het gevoel achter van een persoonlijk verlies. Wat hun bijdrage betreft tot het intellectueel debat kan men zeggen, dat ze onvervangbaar zijn, in de zin waarin elk menselijk wezen uniek is, en de stimulerende rol die zij gespeeld hebben - en door het werk dat ze hebben nagelaten blijven spelen - door niemand op dezelfde specifieke manier kan worden voortgezet, al hebben zij andere, jongere mensen gevormd en geïnspireerd, zodat het "non omnis moriar" ook op deze wijze op hen van toepassing is.

Ernest Mandel

1923-1995

herdenkingsplechtigheid

vrijdag 29 september - 19 u

VUB - Aula Q - Pleinlaan 2 - 1050 Brussel

**Getuigenissen, herinneringen, video-documenten
o.m. Jaap Kruithof, Maxime Steinberg, Pierre Galand**

inkom 100/200 Fr

een initiatief van de Socialistische Arbeiderspartij